

**НАЦІОНАЛЬНА НАУКОВА МЕДИЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ
АСОЦІАЦІЯ БІБЛІОТЕК УКРАЇНИ**

**СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ
НАУКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
МЕДИЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ**

**МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

Одеса, 19-20 травня 2010р.

Київ – 2011 р

іншим бібліотекам, стати більш якісними, оперативними, справжніми бібліотечно - інформаційними центрами медичної галузі. Реорганізація міських лікарень у госпітальні округи і реформування медицини на третинному рівні дасть змогу бібліотекам міських і обласних лікарень більш якісно, науково організувати роботу, трансформуватися відповідно до вимог і завдань цих установ.

Прискіплива увага до інституту сімейного лікаря в системі охорони здоров'я ставить перед бібліотеками регіону головне завдання всебічного, повноцінного бібліотечно-інформаційного забезпечення лікарів цього профілю.

І найголовніше. Використовуючи спеціалізований профіль бібліотек медичних установ будь - якого рівня надання медичної допомоги - головне завдання полягає в тому, щоб знання, отриманні медиками, а також і іншими громадянами через доступність інформації, сприяли формуванню у суспільстві таких відносин, коли кожен громадянин був би впевнений в якості надання медичної допомоги і компетентності лікаря, і в той же час кожен громадянин дбав і відповідально ставився до свого здоров'я. Над цим треба працювати і до цього треба прагнути.

СЕМІНАРИ МОЛОДИХ ВЧЕНИХ ЯК ЗАХІД З БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНОГО СУПРОВОДЖЕННЯ НАУКОВОЇ РОБОТИ

І.В. Киричок

Заступник директора наукової бібліотеки
Харківського національного медичного університету

Для всіх членів суспільства зростає необхідність постійного підвищення кваліфікації, оновлення знань, освоєння нового виду діяльності. У сучасному світі стають актуальними питання трансформації вищої освіти та її інформаційного забезпечення. Отже, змінюється роль і вузівських бібліотек в освітньому просторі. Діяльність університетських бібліотек пов'язана із залученням молодих людей до наукового знання, сучасного інформаційного потоку, традицій культури, світового духовного досвіду.

Підготовка лікаря відрізняється від іншої освіти - вона є складною та багатоетапною, що включає передвузівську, університетську та безперервну післядипломну. Все це повинно забезпечувати спадкоємність між етапами та формами освіти, адже «всі лікарі приречені на довічне навчання» (Декларація з медичної освіти, прийнята на 39-й Всесвітній Медичній Асамблеї (жовтень 1987 р., Мадрид). Проблема якості освіти тісно пов'язана з створенням внутрішньоуніверситетської системи забезпечення якості підготовки фахівців.

Харківський національний медичний університет (ХНМУ) є одним з провідних методичних центрів Міністерства охорони здоров'я, він готує інтелектуальну еліту держави у сфері медицини. У складі університету 65 кафедр, 7 факультетів (в т.ч. післядипломної освіти), є інтернатура, магістратура, клінічна ординатура, аспірантура, докторантура.

Університет займає активну позицію щодо перебудови змісту та форми навчальної роботи відповідно до принципів реалізації Болонської декларації в системі вищої медичної освіти України, що дозволить нинішньому та майбутнім поколінням молоді отримати вищу медичну освіту на рівні європейських стандартів.

Активно впроваджуючи засади кредитно-модульної системи в освітню діяльність, ХНМУ сприяє спадкоємності безперервності навчання, інтеграції медичної освіти з наукою і практикою, збільшенню значущості та якості підготовки педагогів, науковців і лікарів. В університеті втілюються інноваційні процеси, пов'язані з удосконаленням педагогічної, професійної та наукової кваліфікації професорсько-викладацького складу.

Значну роль в інформаційному супроводі цієї діяльності виконує Наукова бібліотека (НБ ХНМУ). Колектив бібліотеки завжди піклується про регулярне забезпечення користувачів інформацією про нові досягнення в області медицини, винаходах, наукових дослідженнях, пріоритетних напрямках у навчально-виховній роботі, інноваціях в освітньому процесі. Постійно працює над можливістю надання доступу до інформації в зручному для користувача форматі, використовуючи інноваційні технології інформаційно-бібліотечного обслуговування.

Швидке реагування на зміни в сфері освіти та нові інформаційні вимоги читачького контингенту навчального закладу призвели до активних змін форм і методів інформаційно-бібліотечного обслуговування та діяльності бібліотеки. З метою сприяння підвищенню якості підготовки науково-педагогічних кадрів та ознайомлення їх із можливостями пошуку наукової інформації НБ ХНМУ запровадила в практику роботи семінари молодих вчених як масовий захід з інформаційного супроводження науково-дослідної діяльності окремих категорій користувачів. л

Перший семінар відбувся 1 грудня 2006 року за технічної підтримки навчально-наукового центру університету. Тема семінару - «Можливості доступу до електронних ресурсів у бібліотеці Харківського державного медичного університету». З вступним словом до учасників звернулась директор бібліотеки, яка ознайомила з тематикою семінару, метою проведення такого заходу. Співробітники бібліотеки підготували доповіді з мультимедійним супроводом: про медичні електронні ресурси, які створює бібліотека університету, а також українські і російські медичні електронні ресурси; англomовні бази даних з медицини і можливості

доступу до них. У семінарі взяли участь проректор з наукової роботи, завідувачі кафедр, доценти, аспіранти та асистенти кафедр, магістранти, лікарі-інтерни (всього понад 50 учасників). Тематика семінару викликала живий інтерес у присутніх. Після обговорення учасники семінару мали можливість ознайомитися з новинками літератури, що надійшли до бібліотеки. Семінар пройшов цікаво, учасники висловили пропозицію проводити такі семінари в бібліотеці систематично.

Другий семінар присвячено питанням патентно-інформаційних досліджень, інтелектуальній власності і Кокранівським оглядам. На цей семінар ми запросили керівника Служби інтелектуальної власності університету, яка розповіла про технологію патентно-інформаційних досліджень. Фахівці бібліотеки презентували патентні ресурси НБ університету і технологію роботи з ними, Кокранівські огляди і доказову медицину, а також ознайомили учасників семінару з новою літературою по організації науково-дослідної роботи, зокрема, статистичному аналізу. Як постійний користувач бібліотеки асистент кафедри загальної хірургії продемонстрував можливості доступу до англomовних баз даних на прикладі БД«НІПАКІ» (під егідою ВООЗ).

ХНМУ постійно проводить підготовку лікарів для багатьох країн світу. За роки свого існування у стінах рідної alma mater отримали диплом лікаря понад 5000 іноземних студентів, їх навчання розпочалось з 1951 р., а з 1996 р. здійснюється підготовка іноземних студентів англійською мовою. Сьогодні в університеті навчається понад 1800 іноземних студентів, майже 800 з них - англійською мовою. Тому актуальною стала тема наступного 3-го семінару молодих вчених, які одночасно є викладачами, «Інформаційне забезпечення процесу навчання англomовних студентів».

На семінар було запрошено професора кафедри філософії, соціології та медичної соціології, яка у своєму повідомленні звернула увагу на особливості контингенту англomовних студентів університету, їх навчання та спілкування, взаємодії культур, толерантності у висвітленні релігійних питань та багато іншого. Співробітники бібліотеки презентували електронні англomовні ресурси та доступ до них. Учасники семінару, а їх було понад 40, навіть ті, хто вважав себе досвідченими знавцями Інтернет- технологій, отримали багато корисної інформації щодо каналів пошуку медичних наукових ресурсів та шляхів доступу до різноманітних наукових та навчальних баз даних. Також, проведено бібліографічний огляд англomовної навчальної та наукової літератури з фондів НБ, нові надходження іноземної літератури англійською мовою, а також зроблено ретельний аналіз книгозабезпеченості навчальних дисциплін. Після закінчення семінару його учасники змогли отримати практичні навички з інформаційного пошуку у залі електронної інформації для науковців НБ університету.

Тема четвертого семінару-презентації - «Надійні інформаційні ресурси для медичної науки». З привітанням учасників виступила директор Наукової бібліотеки, звернувши увагу на основні можливості, що надаються науковцям, зокрема, можливість безкоштовного доступу до платних світових інформаційних ресурсів. У вступному слові проректор ХНМУ з наукової роботи зупинився на питаннях організації наукового процесу у нашому університеті, навів статистичні дані щодо його продуктивності і підкреслив значну роль Наукової бібліотеки. На семінар запрошено професора, викладача Харківського національного економічного університету, доповідь якої була присвячена принципам інформаційного забезпечення наукового процесу. Мова йшла не просто про забезпечення набором даних, інформацією, а зроблено акцент на процесі трансформації знань у якісний ріст роботи науковця і підвищення його кваліфікації (практичну спрямованість). Зокрема, привернув увагу розроблений і захищений патентом універсальний «алгоритм моделювання проблеми», за допомогою якого можна суттєво оптимізувати свою діяльність. Автор радо запросила усіх зацікавлених до співпраці.

З 2001 року НБ ХНМУ є членом Асоціації «Інформатіо-Консорціум» і має доступ до БД EBSCO. На цей семінар ми запросили Генерального директора консорціуму, який презентував ; декілька доповідей: проект EBSCO «Електронна інформація для бібліотек», що відкриває організаціям постійний он-лайн доступ до широкого спектру наукових журналів з усього світу в електронному форматі; «Інтелектуальна власність. Авторське право. Індекс цитування». Частина доповіді була присвячена індексу цитування - прийнята у науковому світі міра значності праць вченого.

Корисною для науковців була інформація про електронну бібліотеку дисертацій Російської Державної Бібліотеки та доступу до неї у віртуальному читальному залі ЦНБ ХНУ ім. В.Н. Каразіна, надана у доповіді запрошеної на семінар зав. відділу цієї бібліотеки, яка розповіла про історію питання та про сучасний стан цього проекту.

Жива, гарно ілюстрована, інформативна презентація доповіді була зроблена зав. відділу бібліотеки, у якій вона розкрила роль бібліотеки не тільки як зберігача даних, а і як цілої системи надання знань з індивідуальним підходом до кожного читача; охарактеризувала багато он-лайн ресурсів, що є джерелами достовірної наукової інформації. Як завжди, семінар супроводжувала виставка літератури з питань забезпечення науково-дослідної діяльності в медицині, виставкою нових надходжень до фонду бібліотеки.

Радою з науково-методичної роботи НБ ухвалено рішення проводити семінари для молодих вчених нашого університету двічі на рік (один спеціалізований – у 2-му кварталі, а другий - загальної тематики що о

ознайомлення і пропагування інформаційних ресурсів НБ ХНМУ - у 4-му кварталі) в рамках проведення Днів інформації та виставок нових надходжень. Фахівцями бібліотеки розроблено типовий сценарій проведення семінару-презентації. Такі заходи дають можливість дослідникові-медикові розширювати знання про світові наукові досягнення, електронні ресурси та інформаційні можливості Наукової бібліотеки нашого університету, а також сприяють активній співпраці бібліотеки і користувачів у забезпеченні останніх сучасною світовою науковою інформацією. Наступний семінар-презентацію Наукова бібліотека провела для молодих вчених-стоматологів - «Стоматологія: інформаційні ресурси», організований за підтримки деканату стоматологічного факультету. Серед учасників семінару були завідувачі стоматологічних кафедр, професори, доценти, викладачі, асистенти, аспіранти та інші.

Відкриваючи семінар-презентацію, директор НБ зазначила, що за останні роки спостерігається швидкий розвиток стоматологічної науки, і важлива роль у пошуку та ознайомленні з новітніми світовими досягненнями стоматологічної науки і практики належить бібліотеці. Її підтримав у вступному слові зав. кафедри хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії, а також він зупинився на задачах та напрямках стоматологічної науки в університеті.

У програмі семінару були представлені доповіді-презентації «Вітчизняні та російські інформаційні ресурси для стоматологів у НБ ХНМУ», «Світові інформаційні ресурси з стоматології у науковій та викладацькій практиці», «Можливості патентного пошуку у НБ ХНМУ», «Журнали по стоматології он-лайн». Проведено огляд медичних періодичних видань з стоматології, які надходять до фонду НБ. Керівник Служби інтелектуальної власності у своєму виступі зупинилась на співпраці та можливостях бібліотеки у проведенні патентного пошуку. Зав. кафедри терапевтичної стоматології поділився досвідом науковця - користувача бібліотеки університету щодо використанні інформаційних ресурсів.

У рамках семінару учасники ознайомились з тематичними виставками «Гіперчутливість зубів», «На допомогу науковцю», виставкою нових надходжень з стоматології, а також надходжень літератури за останній місяць. Для учасників семінару співробітниками НБ ХНМУ були підготовлені електронні ресурси: бібліографічний список дисертаційних робіт з стоматології, захищених в Україні за останні 10 років; архів інформаційних тематичних пошуків з стоматології, виконаних співробітниками Наукової бібліотеки, та інші файлові документи з стоматології.

Слід зазначити, що в роботі семінару, проведеного у рамках Плану підвищення кваліфікації працівників бібліотек ВНЗ Харківського

зонального методичного об'єднання, вперше брали участь співробітники вузівських бібліотек Харкова з метою обміну досвідом організації масових заходів з інформаційного супроводження науково-дослідної діяльності окремих категорій користувачів. Проведення семінару викликало інтерес та жвавий відгук у бібліотечних фахівців, адже заходи такого формату не проводить жодна бібліотека.

Наприкінці року університет проводить набір молодих науковців до аспірантури. Отже, для цієї категорії користувачів у грудні 2009 року НБ ХНМУ провела черговий 6-й семінар-презентацію «Інформаційно-бібліотечний супровід наукових досліджень» для молодих науковців університету. За традицією відкрила семінар директор бібліотеки і з вступним словом до присутніх звернувся проректор з наукової роботи університету. Керівник Служби інтелектуальної власності та співробітники бібліотеки представили до уваги учасників інформаційні ресурси бібліотеки університету, можливості доступу до англomовних баз даних, патентних ресурсів, додаткові послуги. Запрошений на семінар завідувач кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я, як співавтор, презентував новий підручник «Біостатистика», написаний відповідно до кредитно-модульної системи навчання.

Отже, організація і проведення таких заходів із залученням до участі провідних науковців нашого університету, інших вузів Харкова, а також фахівців бібліотечної справи та інформаційних систем робить семінари змістовними, різнобічними та авторитетними. Є очевидним: участь молодих науковців у подібних заходах розширює кругозір, надає нові інструменти та ідеї для подальшої роботи.

Таким чином, семінари молодих вчених проводяться бібліотекою відповідно до Плану підвищення кваліфікації працівників бібліотек ВНЗ Харківського зонального методичного об'єднання та в рамках роботи секції НМБК МОН України з бібліографічного та інформаційного забезпечення читацького попиту.

Слід зазначити, що фахівці НБ ХНМУ постійно працюють у напрямках створення необхідних інформаційно-бібліотечних умов для якнайповнішого розвитку наукового потенціалу ХНМУ; забезпечення інформаційного супроводу безперервності процесу формування висококваліфікованих наукових фахівців; проведення навчання навикам патентно-інформаційного пошуку студентів - членів СНТ і аспірантів на всіх етапах наукових досліджень; вдосконалення інформаційної підтримки розвитку наукових шкіл, що базуються на кафедрах нашого університету.